

197

197 E. 46
N: 21070

THIJS DE SMID

DOOR

J. J. CREMER

UITGEGEVEN TEN VOORDEELE VAN MEIJER HEIJMANS

E

46

ARNHEM
D. A. THIEME

—
1869

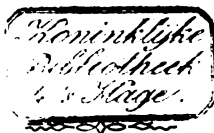
THIJS DE SMID

197 E46

THIJS DE SMID

DOOR

J. J. C R E M E R

ARNHEM
D. A. THIEME
1869

Gedrukt bij G. J. THIEME, te Arnhem.

Is het een arme krankzinnige die daar heen sluipt door de straten der kleine stad?

Niemand heeft hem leed gedaan, en toch hij vervloekt ze allen in 't binnenst van zijn gemoed.

Of niemand hem leed heeft gedaan? Ha, hij weet het beter:

Mooie blonde Dora van den hoefsmid heeft hem gezegd dat hij klein en leelijk is; en, mooie blonde Dora, met haar oogen als blauwe kralen, ze heeft Peter Japik den voermanszoon genomen; Peter Japik dieforsch is als een boom en sterk voor vier. — Ha! als Peter Japik niet forsch was en sterk!

't Is guur op de straat; de storm zweept den kleinen man de pet van de geelblonde haren, en het straatslijk spat hem om de kromme beenen.

Reeds van schemerdonker afaan sluipt hij rond. Hij kan nog niet gelooven dat het er werkelijk toe gekomen is. Maar toch, het is zoo: Daar binnen de smidse gaat de vedel. Hoor maar: Een luid hoerah klinkt er mede. Hoor nu: »Leve Peter Japik en Dora Thijs!»

— Peter Japik en Dora Thijs! O die namen zijn hem een gruwel, een vervloeking! — Ja, hij is klein en leelijk, maar hij heeft óók bloed; hij heeft

Daar ging de deur der smidse open.

Om den hoek der naaste straat is de kleine man in een oogwenk verdwenen.

Vader Thijs kwam even naar 't weer zien. Binnen was het erg warm. Hij had behoefte aan

een koelen stroom. — Moest hij dan daarvoor dien hemel uit zijn huis zien verdwijnen!?

Peter Japik was een brave borst. Wel ja, hij mocht hem wel lijden; Dora kon gerust wezen, hij zou haar niet slecht behandelen, haar zeker nooit slaan, en misschien heel goed voor haar zijn op den duur. — Op den duur, dat moet het wezen. Maar 't was te vroeg; twintig jaren. Moeder Sara uit de Schrift was vijfenzeventig toen ze haar eerste en eenige kind kreeg; dat was een andere tijd. — Waarvoor heeft hij ja gezegd en 't lieve Doortje afgestaan; de gloed van zijn hart, als toch het uitzicht in damp moest vervliegen, als Peters vader zelfs geen honderd gulden wilde voorschieten, geen onnoozele honderd gulden!

Dwaze Thijs, je bent te goed van vertrouwen geweest. Je hadt vooruit moeten zorgen, en niet moeten toestaan voordat de knijper had JA gezegd.

En dat danst nu en zwiert nu; en Thijs moet mee dansen en mee lachen; en Peter Japik neemt

hem het liefste mee, en — voor dien wissel is er geen geld. - ,

't Was guur weer, er vielen hagelsteen. Zie, een vurige schicht schoot door het zwerk; er volgde een ratelende donderslag. 't Viel Thijs in dat hij zijn kleine smidse goed had verzekerd, nog niet lang geleden. — Toen na een onweersbui had hem de angst bekropen. Ofschoon het een oud gedoeite was, het dulde geen uitstel. Maar, nu kwelt hem een andere zorg.

Weer sist er een bliksemstraal, en, weer ratelt de donder.

Binnen hoorde men het niet, Peter Japik kustte er zijn jonge vrouw.

Thijs was niet bang; hij schudde de hagelsteen van de pet, en keerde terug in de woning.

De torenklok der kleine stad sloeg half één. Peter Japik had zijn lieve Dora naar de kleine

woning gevoerd die hij in een achterstraatje gehuurd had. Ze woonden daar nu met hun drieën: Dora, hij en een geit.

De geit bleerde achter in het kleine hok. Misschien was het een welkom aan de jonge vrouw; misschien ook had sik van daag geen voeder gehad.

Peter Japik ging naar achter: »Stil maar Trui, daar heb je bij je voer ook een stuk koek. Goeien nacht.»

Toen Peter Japik weg was, at de geit de koek, maar bleerde nog verscheidene malen; eens precies als een kind dat bang wordt en schreeuwt.

De bruiloftsgasten die de jonge lieden naar hun nieuwe woning hadden gebracht, gingen spoedig naar huis, want ofschoon het droog was, het stormde van belang, en 't was drommels guur.

Behalve de lieve Dora, die nu voor goed zijn huis had verlaten, heeft Thijs nog acht kinderen, beste kinderen, maar de oudste is een arme

stakker van zestien jaren die half lam is; de tweede is een goeie-ondeugende jongen van veertien; en de rest Nu ja, ze zijn hem allen heel lief, maar, zonder Dora!

»Nee vrouw, ik kan nog niet slapen. Ik ga nog eens even naar 't weer zien.

Thijs ging nog even naar 't weer zien. En toen, toen liep hij de kleine zolderladder op, en opende het kamertje waar vijf van de kinders sliepen. Ze hadden nu de ruimte. — Maar, om de kinders kwam hij niet. — Hij keek in de bedstee waar Dora nog den vorigen nacht in sliep. — O God! wat heeft hij van avond op die bruiloft een plezier gehad! 't Is toch een zegen als je je kinders groot brengt — voor een ander, en dan zulk eene als Dora! — Zou met den dag van haar vertrek de zegen weg zijn uit het huis? — Waarom heeft die schriële vrachtrijder hem dan niet geholpen, als zijn zoon toch Dora tot vrouw kreeg?

Daar lag iets op de beddeplank.

Thijs haalt een kokertje uit den zak; strijkt

een lucifer af, en ziet nu dat het kleine boekje 't welk daar bleef liggen, een zeer oud bijbeltje is. Dora heeft een nieuw en liet dit op Grietjes verzoek hier achter.

Thijs slaat het boekje open, maar, de lucifer is uitgegaan. Nog een vlammetje wordt er ontstoken, en, bij het flikkerend roode lichtje kan hij lezen:

»Vertrouw op God en doe het goede.»

En nogmaals een vlammetje ontstekend, en ook nogmaals een bladzij opslaande leest hij weder:

»Zijt niet bezorgd tegen den morgen, want de morgen zal voor het zijne zorgen; elke dag heeft genoeg aan zijn eigen kwaad.»

Maar de wissel moet toch betaald worden; en Dora is weg; och goede God, zijn oudste, zijn liefste kind!

En buiten klonk het: »De klok hêt twee, twee hêt de klok.»

Peter Japik dacht dat het de geit was die hem uit den eersten slaap had wakker geschreid. In den aanvang wist hij niet wat hij zag; daar stond midden in de kamer Dora, en zij riep hem met angstige stem dat hij zou opstaan. Hoor, hoor! de klok luidde brand!

't Was akelig om te hooren, zoo in 't holst van den Novembernacht: Rom bom, bam bom, en altijd zonder ophouden: rom bom, bam bom. — Waar, wáar mocht het wezen!?

Peter Japik vond het toevallig dat er nú juist brand moest zijn, er gingen anders soms maanden en jaren voorbij dat men er hier niet van hoorde of zag.

Nog eer het gansche stadje in rep en roer was, sloeg er reeds een hooge vlam uit een zijraam der kleine smidse van Thijs naar buiten. Daar lagen steenkolen op het zoldertje boven de werkplaats,

en binnen een klein kwartier stond de voorgevel en spoedig ook het dak in lichte laaie vlam.

Het was een hartverscheurend gezicht, want de felle wind wakkerde de vlammen aan met woedend geweld. Overal spatten de vonken wild door de dikke rookwolken heen, en terwijl het kraakte en knapte, en het steeds groeiende vuur het geheele zuidoostelijk gedeelte der kleine stad, met haar nieuwe raadhuis en de beide kerken bedreigde, luidde de klok nog altijd voort, en begon het te joelen op de straat, en kwam de brandweer met haar spuiten en slangen aangevlogen, en snelden voor het meerendeel ook de autoriteiten van het stadje toe: Spoed! spoed! De brand is bij Thijs. Helpe wie helpen kan!

Goddank! Nog voor dat de nood op 't hoogst was geklommen, heeft Thijs zijn vrouw en kinders kunnen redden.

't Was gevaarlijk geweest. Op die kleine zolder-

kamer waren de bedsteeplanken reeds verschroeid, maar Goddank, hij heeft ze allen gered. Dat arme schaap van een Grietje ook. Och zij was zoo hulpbehoevend, en ze »gaf niets mee,” maar toch de arme stakker kwam ongedeerd beneden. »In Gods naam,” riep Thijs »brandde nu wat branden wil, als vrouw en kinders maar gered zijn dan heb ik het beste behouden!”

En de vlammen sloegen al wilder en woester; en alles wat helpen kon was daar op de plaats, van de hoogsten tot de laagsten, ouden en jongen, vrouwen en kinders allemaal.

’t Was een lust om te zien hoe die spuitgasten het vuur zijn helschen loop betwistten.

Maar dat kleintje; ja dat kleintje vooral is een baas. Men zou niet gedacht hebben dat het nietige Koentje, het kromme Koentje van den kuiper, zich zóo zou durven weren. Zie maar: als er wat extras te doen is dan is hij haantje vooraan.

— »Goed zoo Koen,» zegt mijnheer de burgemeester in eigen persoon, »jij houdt je dapper; we zullen je niet vergeten.»

— »Och daar is het niet om mijnheer de burgemeester,» zegt Koentje: »'t is om die arme vrouw en kinders, en om onze mooie kerk, want voor Thijs zou ik het zeker niet doen. Thijs verdient zooveel hulp niet.»

Zes dagen later was er een groote oploop in het kleine stadje.

Tusschen twee rijksveldwachters liep een bleek man. Zijn handen waren geboid; de oogen hield hij strak naar den grond gericht. — 't Ging met gezwinden pas door de straat waarin de brand was geweest. Om beter te kunnen zien klauterden de jongens op de puinhoopen en verkoolde kozijnen of gebindten van het verbrande huis.

Uit een armoedige woning, die de veldwachters

zooeven met den man hebben verlaten, vliegt censklaps een vrouw met roodgeschreide oogen de straat op en den kleinen stoet achterna.

Men maakt ruimte voor haar. 't Is de vrouw van Thijs:

— »Laat los, dieven van mijn man!» krijt ze op hartverscheurenden toon: »Jelui liegt het! De valsche getuigen liegen! Hoor je de kinders niet schreien? Valsche kerels, dieven! laat los, laat los!» —

De man met de geboeide handen ziet om:

— »Claartje, stil, zorg voor de kinders!» zegt hij, en dan, dan wil hij stilstaan om haar nogmaals een zoen ten afscheid te geven; maar de rijksveldwachters mogen dat tooneel op de straat niet toestaan:

— »Vooruit Thijs, vooruit!»

— »O God, hoe wreed, hoe onmenschelijk wreed!» gilt de vrouw; en, na een akeligen snik valt ze roerloos ter neer.

Een maand is er voorbij gegaan.

't Is vinnig koud. — Op de vaart bij het stadje wordt schaatsen gereden, en gieren en zwieren de stedelingen jong en oud, en letten er niet op de kar die door de sneeuw langzaam op den hooger liggenden rijweg voortgaat.

Japik Peter en Dora brengen Thijs naar zijn vaderstad terug.

Thijs is zeer mager en bleek geworden. Heden is hij in de provinciale hoofdstad vrij gesproken van brandstichting in zijn eigen woning, bij gebrek aan bewijs.

Er was gebrek aan bewijs. — Jammer, hebben er velen gezegd, want dat hij schuldig moest zijn, het kon niet anders. Hebben niet onderscheiden personen hem ronduit hooren zeggen: »Laat nu maar branden, wat scheelt het mij!» Had hij niet kort geleden die oude woning, zooals van achteren bleek, veel te hoog in de »brandkast" gedaan? — Had men hem nog niet zeer laat, toen al de gasten reeds lang naar huis waren, aan de deur van zijn

woning gezien? — Heeft Joris de klepperman niet naar waarheid getuigd, hoe hij 's nachts om twee uur, heel toevallig opziende, tot drie malen toe op het zolderkamertje van de smidse een lucifer zag aansteken, en dat hij toen reeds zeer duidelijk den smid onderscheiden kon? — Moest Thijs geen wissel betalen, voor sedert lang opgelopen schuld bij den kolenkooper in de hoofdstad? En dan ten slotte, heeft kleine Koentje die zich bijna ziek had gewerkt om stad en kerk te behouden, niet met de beide vingers omhoog en de oogen ten hemel verklaard, dat Thijs hem zelf gezegd heeft: »Wie assureert Koentje, die doet het om een vuurtje te stoken.»

Ja, 't was voor een mensch die wat doordenkt zoo klaar als de dag dat die brand met opzet is veroorzaakt en, wie de schuldige was; maar het recht is een wassen neus: Een brandstichter komt vrij bij gebrek aan bewijs!

Op den gestolden vliet zwierden de vroolijke schaatsenrijders dat het een lust was, en ze reden zich warm.

En binnen de kar die slechts stapvoets kon voortrijden, zat Thijs, de arme misdadiger te klappertanden. — Peter Japik heeft hem gehaald met de vrachtkar van zijn vader, ja, maar Peter heeft nog geen woord gesproken. — Als Peter zoo iets had kunnen vermoeden dan zou hij Steintje van den molen tot vrouw hebben genomen, maar Dora nooit.

Thijs klappertandde van kou; en Dora die hem gedurig zoende en liefkoosde, kon hem niet verwarmen. Daar ginds op de vaart wapperde boven die witte tent wel een vroolijke driekleur, maar in het kleine huisje waar arme burens de stakker van een vrouw met het hulpbehoevende kind hebben ingenomen, daar ligt sedert gister morgen die stakker met een wit laken overdekt. Zij had den laatsten last van haar Thijs niet kunnen volvoeren. Met een zegenbede over haar vijanden

en een groet aan haar »onschuldigen man" heeft zij den laatsten adem uitgeblazen.

— »Ja Doortje, ik zal kalm zijn. Ja er is een God! en Hij geeft mij nog de liefde van jou mijn oudste kind."

Peter Japik had gezegd dat Thijs bij de oude stadspoort uit de kar moest stappen. Om Dora heeft hij haar vader gehaald, maar ze zouden in stad niet zien dat hij en zijn vrouw den smid naar de Smallestraat reden. 't Was al erg genoeg dat men hen van de vaart had kunnen begluren.

Toen Peter bij de poort kwam en stil hield, toen keek hij naar binnen, maar — Dora schreide, en Peter zag zoo koud en zoo wit als een geest.

— »Voort Bles," zei Peter, en hij reed toch de stad in naar de Smallestraat.

Kleine Koentje had zich op dien avond van den brand erg dapper geweerd. Toen hij den eed voor

't gerecht moest doen, toen kuchte hij leelijk, en dat kwam omdat hij zich op dien avond in 't zweet had gewerkt en toen kou heeft gehad.

Gisteren had Koentje nog schaatsen gereden; dat deed hij zoo goed als de beste. Onder de tent met de driekleurige vlag heeft hij vier malen aangelegd, en telkens een borrel gedronken; hij had tegenwoordig behoefte aan een borrel want het was hem dikwijls zoo schor en zoo schraal in de keel.

Van daag is Koentje niet op de baan. Dezen morgen toen hij zich in den spiegel zag, toen is hij heel akelig van zich zelf geworden; want hij was nog bleeker dan Thijs, dien hij gister met een zwonk in die kar met Peter Japik en Dora zag voorbij rijden.

Nu in den avond ligt hij te bibberen in de bedstee. 't Was hem alsof een scherpe ijzeren hand hem van binnen de borst samenkleemde.

— Als God hem eens halen kwam!

— »O Heere Jezus! O God!!' —

Toen de sterren hoog aan den hemel bij millioenen en millioenen fonkelden en schitterden, toen stond de dominé bij de bedstee van Koentje, en de burgemeester zat er naast op een stoel.

De kleine man die zich bij den brand zoo dapper geweerd had, mocht niet meer spreken, want dan kon zich het droevig verschijnsel herhalen 't welk zijn moeder ijlings om dokter en dominé heeft doen zenden.

Maar, men wist reeds genoeg:

Door minnenijd gedreven heeft de kleine man de woning der jonggehuwden in brand willen steken; doch, een zonderling geluid alsof er een kind om hulp schreide, heeft hem van daar verdreven.

Een zeer klein venster van de smidswoning had toen zijn aandacht getrokken. Hij heeft het gemakkelijk kunnen openstooten, en de groote ronde doos met lucifers — omwonden met krullen, vlas en papier, heeft hij ijlings naar binnen geworpen, nadat hij den straks aangeketsten tontel er bij had gevoegd. De brandstoffen waren juist in een hoop met

dennen doppen gevallen; en — zóo was 'het geschied.

— Jawel, Koentje moest nu maar kalm zijn. 't Was zeker schrikkelijk; maar voor den berouwhebbenden zondaar was er genade bij God.

Toen Thijs de Smid aan 't bed van het leelijke manneke kwam, toen was hij niet meer. Koentje was dood!

En in het volgende voorjaar stond er een kleine nieuwgebouwde Smidse.

En Thijs zag naar den blauwen hemel op: God was wel goed, maar ach, er waren toch zooveel ongevoelige harde menschen! — Meer dan zijn huisje bezat hij niet, en zelfs dat huisje was slechts in naam het zijne. Gedurende zooveel weken van ellende, en zonder verdienste, gaat men zoo hard achteruit als een spoorwagen rijden kan.

En daar ginds aan de overzij, daar heeft zich in een kloek huis een nieuwe smid gevestigd. — Die man heeft handen vol werk. Maar de oude Thijs...? Zelfs nú nog ziet men hem met wantrouwende blikken aan; en, al beklagt men hem soms, men gaat niet bij den armen smid die zijn kolen voor 't vuur en zijn ijzer voor 't werk nog borgen moet.

Ja voorzeker, men heeft wel medelijden met hem gehad toen het bekend werd wie de ware schuldige geweest is, en zelfs men heeft hem in den aanvang wel wat voortgeholpen, maar — die treurende moeder van »het arme mismaakte Koentje, van een schaap dat zoo plotseling is gestorven aan een gevatte kou" ze zegt toch maar altijd dat Koentje geijld heeft, en dat hij veel te braaf en veel te goed was om zulk een daad te hebben bedreven. Haar jongen was met den naam van zijn Heiland en Heer op de lippen gestorven!

Zie, en dan was er gedurig weer een die naar den kant der kleine smidse wees en zei:

— »Die daar, heeft een maand gezeten. En, och mensch, ze zetten je niet als er geen steek aan je los is.»

Thijs staat voor de deur van zijn kleine nieuwe woning, waarin bijna niets is te vinden dan een hulpbehoevend kind van zestien jaren en nog een zevental bovendien. En hij ziet naar de blauwe voorjaarslucht en naar de fijne blaadjes die zich aan de takken der iepen ontplooien; en — hij denkt aan zijn arme Saartje, zijn lieve gestorvene vrouw

Daar komt hem iemand ter zij. 't Was Dora.

— »Moed maar vader, God zal het nog wél met ons maken,» zegt ze op blijmoedigen toon: »Hier zijn tien stuivers; mijn Peter en ik we hebben ze weer eerlijk voor u gespaard.»

En Thijs — toen hij met zijn Dora in de bijna ledige kamer kwam, toen zoende hij die dierbare dochter met tranen in de oogen, en sprak met trillende stem:

— »Kind, ik ben nog niet ongelukkig: Op God

bleef ik vertrouwen, en — zegent Hij mij dan niet dagelijks door de liefde van mijn oudste, al week ook met haar de zon uit mijn huis.”

DEN HAAG, 17 October 1869.
